

קצ'רגינסקי, שמריהו (שמרקה) (1954-1908)

(Shmaryahu [Shmerke] Kaczerginski). סופר, משורר ופרטיזן. ק' למד בתלמוד-תורה בוילנה ואחר-כך קיבל הכשרה מקצועית והיה ליטוגרף. כבר בהיותו תלמיד פירסם שירים וסיפורים, ובסוף שנות ה-20 היה ממייסדי קבוצת סופרי היידיש המודרניסטים 'יונג-ווילנע' ומפעיליה. פעמים מספר נאסר בגלל פעילותו בחוגי נוער קומוניסטי במחתרת. שיריו המהפכניים הפכו לשירי עם ברחבי פולין. בין השירים הללו: 'ביי נאכט איז געפאלן א שניי' ו'טאטעס מאמעס קינדערלעך'. לפני מלחמת-העולם השנייה פירסם ק' שירים, סיפורים, רומן ('יוגנט אן פרייד') וכתבות, והיה כתב קבוע של ה'מארגען פרייהייט' שהופיע בניו יורק.

עם פלישת הגרמנים ביוני 1941 לא הצליח ק' לברוח לפנים ברית-המועצות וכשנה נדד באיזור וילנה בהעמידו פני חרש-אילם. באביב 1942 הגיע לגטו וילנה, והשתתף באופן פעיל בחיי התרבות ובחינוך הנוער וכן בהכנות של 'ארגון הפרטיזנים המאוחד' (פ.פ.או) להתנגדות חמושה לנאצים. השירים שכתב בגטו קשורים לפעילויות הללו, וגם כמה מהם נשתמרו בפי העם בגטו ובימינו, כגון שיר הערש של פונר 'שטילער, שטילער' והמנון הנוער 'יוגנט-הימען'. ק' ניהל את פעילות 'יוגנט קלוב' בגטו – מועדון נוער לומד שפעל במסגרת חוגים, ובין חניכיו היה גם יצחק רודשבסקי בן ה-15, מחבר היומן מגטו וילנה.

נוסף לשירים הרבה ק' לכתוב ולהרצות בגטו. בין השאר כתב מאמר על המשורר אברהם סוצקבר ומונוגרפיה בת 300 עמודים על המשורר חיים גראדה. הוא הרצה על הסופרים מ' ל' האלפערן ושלוש עליכם, על וילנה בספרות יידיש, על קבוצת 'יונג ווילנע' ועל קידוש השם בספרות יידיש.

הגרמנים העסיקו את ק' במטה מבצע רזנברג במיון אוצרות ספריית ייווא (מכון למדע יהודי), שהיתה מחוץ לגטו. הדבר איפשר לק' מגעים להשגת נשק ולהברחתו לגטו, וכן הצלת ספרים וכתבי-יד. ק' ועמו המשורר סוצקבר ואחרים, הצילו כ-8,000 יחידות של ארכיון גטו וילנה, ובכללן יומנו של הרמן קרוק. אוסף התעודות שניצל מצוי כיום במכון ייווא בניו יורק.

ב-12 בספטמבר 1943 יצא ק' בחשאי את גטו וילנה עם קבוצת חברי 'ארגון הפרטיזנים המאוחד' ועשרה חודשים, עד שחרור וילנה ב-13 ביולי 1944, היה פרטיזן ביערות נרוץ' (ראה פרטיזנים, ליטה) בחטיבה על-שם וורושילוב. מפקד החטיבה מרקוב מינה את ק' ואת סוצקבר למחברים הרשמיים של תולדות תנועת הפרטיזנים באותו איזור. תפקידם היה תיעוד בעל-פה – ריאיון ורישום פעילות הפרטיזנים. ק' וסוצקבר גבו גם עדויות מן היהודים הפזורים ביער ומן היהודים שבחטיבה, ורושמן של הפגישות הללו ונסינון שלו מצאו ביטוי בשירי הפרטיזנים ובסיפורים שכתב, בעיקר ב-1943. הוא גם תירגם מרוסית ליידיש ועיבד שירים.

ב-1948 פירסם ק' אסופה גדולה של כ-250 שירים ביידיש שחוברו בגטאות ובמחנות, עם הערות קצרות על גורל מחבריהם ותווים לכ-100 מהם, והוסיף מבוא (ראה ביבליוגרפיה). האסופה הזאת היא הגדולה והחשובה באסופות הגטאות והמחנות עד היום. ב-1950 היגר לארגנטינה ושם נספה בתאונת מטוס.